

Віктор Костюк,

*доктор юридичних наук, доцент,
заступник керівника відділом
Апарату Верховної Ради України,*

Людмила Макодзей,

*кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри іноземних мов та
соціально-гуманітарних дисциплін
Київського інституту інтелектуальної власності
та права Національного університету
«Одеська юридична академія»*

УДК 37.013

Право на інклюзивну освіту в умовах сьогодення: сутність, ознаки, тенденції удосконалення

Серед проголошених в Україні соціальних реформ, важливого та ключового значення набуває освітня реформа як складова належного законодавчого забезпечення конституційного права на освіту на основі розвитку інклюзивного суспільства і держави, сучасної моделі соціального захисту, реалізації принципів верховенства права, прав та свобод людини, надання якісних, професійних, доступних освітніх послуг [1], [2], [3, с. 14]. У контексті здійснення освітньої реформи на особливу увагу заслуговує питання щодо розвитку

інклюзивної освіти, ураховуючи об'єктивні передумови щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до системи освіти а, відтак, їхньої інтеграції та адаптації у суспільстві та державі [4], [5, с. 96-99]. Доречно відзначити, що за окремими даними в Україні проживає лише близько 170 тис. дітей з особливими освітніми потребами [6]. Однак, зазначений показник видається умовним, оскільки в Україні відсутній єдиний реєстр таких осіб, що не сприяє формуванню та розвитку національної концепції інклюзивної

освіти. Ураховуючи військові, екологічні, техногенні та інші чинники, останнім часом, спостерігається до зростання в Україні чисельності осіб з особливими освітніми потребами, у тому числі дітей з інвалідністю.

Принагідно нагадати, що Конституція України (ст. 53) до системи основоположних конституційних соціальних прав відносить право на освіту. Зокрема, Основний Закон України встановлює, що право на освіту включає низку важливих соціальних гарантій (стандартів): повна загальна середня освіта є обов'язковою; держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам; громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі; громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства. Тому, за своєю конституційно-правовою суттю, право на освіту: 1) універсальне конституційне право, яке належить до системи соціальних прав людини; 2) основоположне право в умовах соціальної та правової держави; 3) системоутворююче соціальне право, яке включає інші права, освітнього спрямування; 4) зміст права на освіту включає можливість особи отримати певну систему освітніх послуг; 5) підлягає законодавчому регулюванню; 6) підлягає нагляду та контролю тощо.

Одним із основних видів права на освіту є право на інклюзивну освіту. Слід зауважити, що право на інклюзивну освіту законодавчо неви-

значено. Закон України «Про освіту» (1991 р.) [7] не запроваджував чітких норм щодо права на інклюзивну освіту. Подібна тенденція також зберігається в ухваленому Верховною Радою України ще 05.09. 2017 р. Законі України «Про освіту» [4]. Водночас, цим Законом (ст. 1) (далі – Закон) встановлено, що інклюзивне навчання - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Крім того, Закон (ст. 1) передбачає, що особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту. При цьому, законодавець не встановлює чітких критеріїв за якими можна виокремити таких осіб, що ускладнює також ускладнює розуміння права на інклюзивну освіту як окремого виду конституційного права на освіту.

Особливого значення право на інклюзивну освіту має в умовах соціальної держави. У юридичній літературі підкреслюється, що соціальна держава передбачає такі основні особливості: підвищена увага до прав та свобод людини; спрямованість на розвиток громадянського, інклюзивного суспільства; високий рівень дієвості та доступності соціальних прав; високий рівень соціально-правової захищеності осіб з інвалідністю, інших соціально вразливих категорій осіб; високий рівень соціальних стандартів та гарантій; доступність до владних інституцій; високий рівень громадського контролю тощо [8]. Разом із тим, законодавчо закріплені механізми реалізації права на інклюзивну освіту (ст.ст. 19, 20 Закону) видається формальними та декларативними, які повною мірою не закріплюють баланс інтересів та потреб дітей, їх батьків (законних представників) та закладів освіти), а також механізми отримання особами з осо-

бливими освітніми потребами освітніх та супутніх послуг тощо. Не вирішують відповідних завдань і інші нормативно-правові акти в цій сфері. Прикметно відзначити, що реалізація права на інклюзивну освіту має передбачати запровадження дистанційних та інших гнучких форм навчання для осіб з особливими освітніми потребами.

Отже, в умовах сьогодення право на інклюзивну освіту ускладнене такими чинниками як: неререформованість та складність функціонування системи освіти; декларативність проголошених в Україні освітніх реформ; складність утвердження інклюзивного суспільства; відсутність належного та комплексного законодавчого регулювання; відсутність чітких, доступних механізмів щодо реалізації та гарантування цього права; ускладненість надання освітніх та інших супутніх послуг закладами освіти; відсутність належної уваги до проблем розвитку інклюзивної освіти у межах професійно-технічної та вищої освіти; відсутність якісного державного та громадського супроводу; відсутність єдиного національного реєстру дітей (дорослих) з особливими освітніми потребами; відсутність ефективного нагляду та контролю тощо. Очевидно за таких обставин перед суспільством та державою стоять ключові завдання щодо: розробки та затвердження новітньої Концепції інклюзивної освіти; розробки та ухвалення окремого закону про інклюзивну освіту.

Метою наукової статті є науково-правове дослідження сутності, ознак та тенденцій удосконалення права на інклюзивну освіту через призму сьогодення. У юридичній літературі зазначена проблематика частково розглядалася у працях таких вчених-юристів як: Н. Б. Болотіна, І. В. Зуб, М. І. Іншин, О. Л. Кучма, В. Л. Костюк, С. С. Лукаш, А. Р. Мацюк, Л. І. Миськів, П. Д. Пилипенко, С. М. Прилишко, О. І. Процевський, О. М. Обушенко, С. М. Синчук, О. В. Тищенко, Г. І. Чанишева,

В. І. Щербина, М. М. Шумило, Н. М. Хуторян, О. М. Ярошенко та ін. Поділяючи авторитетні підходи правової доктрини щодо розуміння права на освіту соціально вразливих категорій осіб, осіб з особливими освітніми потребами, в умовах сьогодення, коли відбувається достатньо складний та суперечливий процес реформації системи освіти, проблематика щодо нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти, права на інклюзивну освіту потребує нагального вирішення у науково-теоретичній та науково-практичній площинах.

З правової точки зору, право на інклюзивну освіту спрямоване на: 1) розвиток інклюзивного суспільства; 2) розвиток інклюзивної освіти відповідно до особливих освітніх потреб окремих категорій осіб, насамперед, осіб з інвалідністю; 3) імплементацію міжнародних соціальних (освітніх) стандартів; 4) забезпечення ефективності, дієвості та доступності освітніх та інших суміжних послуг для осіб з особливими освітніми потребами; 5) розвиток належного законодавчого та нормативно-правового забезпечення.

Слід відзначити, що міжнародно-правові основи інклюзивної освіти закладені у Загальній декларації прав людини [9], Міжнародному пакті про соціальні, економічні та культурні права [10], Декларація про права дитини [11], Декларація про розумово відсталіх осіб [12], Декларація про права інвалідів [13], Європейська соціальна хартія [14], Конвенції про права осіб з інвалідністю [15], [16] тощо.

Крім того, Всесвітньою конференцією під егідою ООН було ухвалено Саламанську декларацію та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами [17]. По-перше, Декларацією передбачено, що: кожна дитина має основне право на освіту і повинна мати можливість отримувати і підтримувати прийнятний рівень знань; кожна дитина має унікальні особливості, інтереси, здібності та

навчальні потреби; варто розробляти систему освіти та впроваджувати освітні програми таким чином, щоб брати до уваги широке різноманіття цих характеристик та потреб; особи, які мають особливі освітні потреби, повинні мати доступ до навчання у звичайних школах, які зобов'язані створити їм умови на основі педагогічних методів, орієнтованих перш за все на дітей з метою задоволення цих потреб; звичайні школи з такою інклюзивною орієнтацією є найбільш ефективними засобами боротьби із дискримінаційним ставленням, створення привітної атмосфери в громадах, побудови інклюзивного суспільства і забезпечення освіти для всіх; крім того, вони забезпечують ефективну освіту для більшості дітей та підвищують ефективність, а також ефективність витрат усієї системи освіти. По-друге, Декларація закликає уряди: надати з точки зору політики і бюджетних асигнувань найвищий пріоритет вдосконаленню їхньої системи освіти, що дозволило б їм охопити всіх дітей, незважаючи на індивідуальні відмінності або труднощі; прийняти у формі закону або політичної декларації принцип інклюзивної освіти, який полягає в тому, що всі діти йдуть у звичайні школи, якщо тільки немає серйозних причин, які зобов'язують діяти інакше; розробити демонстраційні проекти і заохочувати обміни з країнами, що мають досвід у галузі інклюзивних шкіл; створити децентралізовані та спільні механізми планування, моніторингу та оцінки освітніх послуг для дітей і дорослих з особливими освітніми потребами; заохочувати і полегшувати участь батьків, громад та організацій осіб з інвалідністю у процесах планування та ухвалення рішень, що стосуються задоволення спеціальних освітніх потреб; докласти більше зусиль до розробки стратегій, що стосуються завчасного виявлення таких потреб, а також професійних аспектів інклюзивної освіти; гарантувати, щоб на основі систематичного обміну в рамках про-

грам підготовки вчителів, як допрофесійної підготовки, так і підготовки без відриву від роботи, передбачалося забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивних школах.

Принагідно відзначити, що Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (ст. 24) передбачає, що для цілей реалізації права на освіту без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя, прагнучи при цьому: до повного розвитку людського потенціалу, а також почуття достоїнства та самоповаги та до посилення поваги до прав людини, основоположних свобод і людської багатоманітності; до розвитку особистості, талантів і творчості осіб з інвалідністю, а також їхніх розумових і фізичних здібностей у найповнішому обсязі; до надання особам з інвалідністю можливості брати ефективну участь у житті вільного суспільства. Під час реалізації цього права держави-учасниці забезпечують, щоб: особи з інвалідністю не виключалися через інвалідність із системи загальної освіти, а діти з інвалідністю - із системи безплатної та обов'язкової початкової або середньої освіти; особи з інвалідністю мали нарівні з іншими доступ до інклюзивної, якісної та безплатної початкової й середньої освіти в місцях свого проживання; забезпечувалося розумне пристосування, що враховує індивідуальні потреби; особи з інвалідністю отримували всередині системи загальної освіти необхідну підтримку для полегшення їхнього ефективного навчання; в умовах, які максимально сприяють засвоєнню знань і соціальному розвитку, відповідно до мети повного охоплення, вживались ефективні заходи з організації індивідуалізованої підтримки. Очевидно, такі засадничі міжнародні стандарти щодо права на інклюзивну освіту потребують імплементації у національне законодавство з цих питань. Доречно відзначити, що у ме-

жах СНД також було ухвалено Модельний закон про освіту осіб з обмеженими можливостями здоров'я (спеціальну освіту) [18], який спрямований на регламентацію правових, організаційних та фінансових основ отримання освіти особами з обмеженими можливостями здоров'я відповідно до їх здібностей і можливостями з метою соціальної адаптації та інтеграції (реінтеграції) зазначених осіб в суспільство, включаючи придбання навичок самообслуговування, підготовки до трудової, в тому числі професійної, діяльності та сімейного життя. Важливо конструктивні позиції цього Закону вивчити та урахувати при розробці законодавства про інклюзивну освіту.

Можна погодитися із позицією Л. І. Миськів, яка до принципів інклюзії, як керівні ідеї, основоположні засадничі переконання, твердження, що лежать в основі інклюзивної світової моделі освіти, відносить наступні: принцип безбар'єрності – створення безбар'єрного середовища доступу осіб з обмеженими можливостями до усіх видів та форм здобуття освіти, шляхом розробки та прийняття обов'язкових нормативних актів, що закріплюють такий принцип; принцип соціалізації – залучення та включення осіб з обмеженими можливостями у загальноосвітній простір; принцип рівності – однакова цінність та рівність людей, незалежно від їх здібностей, стану психофізичного здоров'я та досягнень, кожна особа повинна мати можливість отримувати і розвивати знання та навички; принцип науковості – проведення науково-дослідних робіт, розробка науково-обґрунтованих проектів у сфері пошуку шляхів впровадження інклюзивної освіти; принцип співпраці – обмін досвідом та використання успішних світових моделей впровадження інклюзивної освіти; принцип просвітництва – широке розповсюдження інформації про необхідність залучення осіб з обмеженими можливостями до загальноосвітнього середовища; принцип

універсальності – надання можливості здобуття освіти особам з обмеженими можливостями, незалежно від виду та форми обмеженості; принцип відповідальності – зобов'язання країн провадити політику інклюзії на національному рівні [19, с. 68-69].

Варто наголосити, що питання організації інклюзивного навчання регламентується на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» [20] (далі – «Порядок»). Теоретико-правовий аналіз Порядку, дозволяє вказати наступне: 1) спрямований організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з метою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізації та інтеграції в суспільство, залучення батьків до участі у навчально-виховному процесі; 2) освітні послуги надаються дітям з особливими освітніми потребами загальноосвітніми навчальними закладами у класах з інклюзивним навчанням із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей; 3) у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється психолого-педагогічне супроводження дітей з особливими освітніми потребами працівниками психологічної служби (практичними психологами, соціальними педагогами) таких закладів та відповідними педагогічними працівниками; 4) діяльність працівників психологічної служби (практичних психологів, соціальних педагогів) координують центри практичної психології і соціальної роботи, міські (районні) методичні кабінети; 5) зарахування дітей з особливими освітніми потребами до класів з інклюзивним навчанням здійснюється в установленому порядку відповідно до висновку психолого-медико-педагогічної консультації.

У розвиток приписів Закону та підвищення доступності права на інклюзивну освіту Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 12.07. 2017р. №545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» [21]. За змістом цієї Постанови інклюзивно-ресурсний центр (далі – «ІРЦ») є установою, що втворюється з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі в закладах професійної освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, кодекспійно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу. Слід зауважити, що діяльність ІРЦ провалиться з врахуванням таких принципів, як повага та сприйняття індивідуальних особливостей дітей, дотримання найкращих інтересів дитини, недопущення дискримінації та порушення прав дитини, конфіденційність, доступність освітніх послуг з даннього віку, міжвідомча співпраця.

Також на удосконалення права на інклюзивну освіту спрямована ухвалена Кабінетом Міністрів України Постанова від 22.08.2018 р. №617 «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів» [22]. якою передбачено організацію центрів підтримки інклюзивної освіти за рішенням керівника закладу післядипломної педагогічної освіти як структурний підрозділ такого закладу. До основних завдань такого центру віднесено наступні: 1) здійснення методичного та аналітичного забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів; 2) методичне забезпечення навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо на-

вчання дітей з особливими освітніми потребами; 3) здійснення аналітичної та прогностичної діяльності щодо організації навчання дітей з особливими освітніми потребами у відповідній області, м.м Києві та Севастополі; 4) проведення аналізу даних реєстру дітей, які пройшли комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини (далі - комплексна оцінка) і перебувають на обліку в інклюзивно-ресурсних центрах у відповідній області, м.м Києві та Севастополі за згодою батьків (одного з батьків) або законних представників на обробку персональних даних неповнолітньої дитини; 5) підвищення рівня обізнаності громадськості про дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, запобігання дискримінації, формування позитивного ставлення до таких дітей та їх батьків. Доречним буде наголосити, що забезпечення права на інклюзивну освіту через призму державного супроводу видається досить конструктивним. Разом із тим, відповідні приписи, що здійснюються на підставі підзаконних нормативно-правових актів, потребують належного законодавчого закріплення через розробку окремого закону у сфері інклюзивної освіти. У контексті, розвитку права на інклюзивну освіту, доречним було б дещо посилити повноваження Уповноваженого Верховної Ради з прав людини [23], а також Уповноваженого Президента України з прав дитини [24], Уповноваженого Президента України з прав людей з інвалідністю [25] щодо забезпечення права на інклюзивну освіту.

Таким чином, право на інклюзивну освіту – це право, яке включає можливість отримання особами з особливими освітніми потребами освітніх та інших пов'язаних із ними послуг відповідно та у порядку передбаченому законодавством. Основними ознаками права на інклюзивну освіту є наступні: а) має міжнародно-правову та конституційно-правову основу; б) є основоположним, системним видом конституційного права

на освіту; в) правомочними особами є особи з особливими освітніми потребами; г) підлягає законодавчому регулюванню; г) включає можливість осіб з особливими освітніми потребами отримувати освітні та інші суміжні послуги (наприклад, корекційні, медичні, тощо); д) передбачає наявність спеціальних механізмів реалізації, гарантування та правової охорони; е) підлягає державному та громадському супроводу; є) підлягає нагляду та контролю; ж) підлягає юрисдикційному захисту.

Тенденціями удосконалення права на інклюзивну освіту є наступні: 1) розвиток інклюзивного суспільства; 2) вироблення дієвих та доступних механізмів реалізації, гарантування та правової охорони права на інклюзивну освіту; 3) вироблення дієвого механізму надання освітніх та інших суміжних послуг для осіб з особливими освітніми потребами; 4) формування єдиного реєстру осіб з особливими освітніми потребами; 5) розробка та затвердження Концепції

інклюзивної освіти, ураховуючи міжнародні соціальні (освітні) стандарти, досягнення педагогічних шкіл та шкіл соціального права; 6) забезпечення доступу дітей з інвалідністю до вищої освіти через звільнення від ЗНО та, відповідно, запровадження тестування; 7) розробка проекту Закону про інклюзивну освіту на підставі відповідної Концепції, ураховуючи міжнародні соціальні (освітні) стандарти, досягнення педагогічних шкіл та шкіл соціального права; 8) належні громадські, експертні обговорення проекту Закону про інклюзивну освіту та його ухвалення; 9) запровадження постійного державного та громадського моніторингу дотримання права на інклюзивну освіту; 10) посилення повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Уповноваженого Президента України з прав дитини та Уповноваженого Президента України з прав осіб з інвалідністю щодо моніторингу за дотриманням права на інклюзивну освіту.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254-к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Національна Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» від 12.01.2015. №5/2015 /Президент України. Урядовий кур'єр від 15.01.2015. № 6.
3. Іншин М. І., Сіроха Д. І. Соціальний захист в Україні: сутність, проблеми та перспективи. Актуальні проблеми соціального права. Випуск II: науково-практичний посібник //збірник статей учасників всеукраїнських соціальних програм(заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2015р./за загальною редакцією М. І. Іншина, В. Л. Костюка, В. П. Мельника. К.: ПВГОІ «ІРСТ Україна», 2016. С. 14.
4. Про освіту: Закон України від 5.09.2017р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. №38-39. Ст. 380.
5. Костюк В. Л. Костюк Ю. В. Право на освіту дітей з особливими освітніми потребами в умовах соціальної держави: проблеми та тенденції удосконалення/ В. Л. Костюк, Ю. В. Костюк// Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів: тези допов. учасн. Всеукр. наук.-практ.конф. (м. Київ, 20 жовтня 2017р.)/ за ред. проф. М. І. Іншина, відп. ред. к.ю.н. І. С. Сахарук. Київ: Прінт-Сервіс, 2017. С. 96-99.
6. Інклюзивна освіта в Україні вже довела свою спроможність: Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/502.html>.
7. Про освіту: Закон України від 23.05.1991р. №1060-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 34. Ст. 45.

8. *Костюк В. Л.* Новації концепції соціально-правового статусу осіб з інвалідністю: науково-теоретичний аспект. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. № 1(17) : [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18kvlnta.pdf>.

9. *Загальна* декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1948р.// Урядовий кур'єр від 10.12.2008р., №232.

10. *Міжнародний* пакт про економічні, соціальні та культурні права: Пакт від 16.12.1966р.// [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

11. *Декларація* про права дитини: Декларація ООН від 20.11.1959р.// [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_384.

12. *Декларація* про права розумово відсталих осіб від 20.12.1971 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_119.

13. *Європейська* соціальна хартія від 03.05.1996 р. // [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062

14. *Декларація* про права інвалідів: Декларація ООН від 09.12.1975 р.//[Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_117.

15. *Конвенція* ООН про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13.12.2006р.Офіційний вісник України від 19.03.2010р., №17, стор.93.

16. *Про* ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю та факультативного протоколу до неї: Закон України від 16.12.2009р. №1767-VI// Відомості Верховної Ради України. 2010. № 9. Ст. 256.

17. *Саламанська* декларацію та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами: Декларація ООН від 10.06. 1994 р.// [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#n50.

18. *Модельний* закон об освітньому забезпеченні осіб з обмеженими можливостями здоров'я (спеціальному освітньому забезпеченні): Модельний закон СНГ от 07.12.2002г. // [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_a08.

19. *Миськів Л. І.* Принципи, завдання та функції інклюзивної освіти/ Л. І. Миськів. Європейські перспективи.2013.№10.С.66-70.

20. *Про* затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011р. № 872// [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF>.

21. *Про* затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України Постанови від 12.07. 2017р. №545// [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>.

22. *Деякі* питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів: Постанова Кабінету Міністрів України Постанови від 22.08. 2018р. №617// [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-2018-%D0%BF>.

23. *Про* Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. Ст. 99.

24. *Питання* Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України 11.08. 2011 р. № 811/201//Офіційний вісник Президента України від 11.08.2011р., №23, стор.3.

25. *Про* Уповноваженого Президента України з прав людей з інвалідністю: Указ Президента України від 01.12. 2014 р. № 902/2014 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/902/2014>.

Костюк В. Л., Макодзей Л. І. Право на інклюзивну освіту в умовах сьогодення: сутність, ознаки, тенденції удосконалення

У представленій науковій статті увага зосереджується на проблемі розвитку права на інклюзивну освіту через призму організації та проведення в Україні системної та комплексної освітньої реформи, розвитку законодавства у цій царині. Розглядається важливість розвитку інклюзивної освіти як об'єктивна потреба суспільного розвитку через зростання чисельності осіб з особливими освітніми потребами. Визначено ключові проблеми реалізації права на інклюзивну освіту. Досліджено міжнародний досвід правового регулювання у сфері інклюзивної освіти. Розкрито приписи Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю щодо інклюзивної освіти. Проаналізовано ключові положення чинного законодавства з питань інклюзивної освіти. Зроблено висновки та пропозиції. Окреслено тенденції удосконалення права на інклюзивну освіту.

Ключові слова: освіта; інклюзивна освіта; право на освіту; особи з особливими освітніми потребами; особи з інвалідністю; міжнародні соціальні (освітні) стандарти; право на інклюзивну освіту; закон про інклюзивну освіту.

Костюк В. Л., Макодзей Л. И. Право на инклюзивное образование в условиях современности: сущность, признаки, тенденции совершенствования

В представленной научной статье внимание сосредоточено на проблеме развития права на инклюзивное образование через призму организации и проведения в Украине системной и комплексной образовательной реформы, развития законодательства в этой области. Рассматривается важность развития инклюзивного образования как объективная потребность общественного развития из-за роста численности лиц с особыми образовательными потребностями. Определены ключевые проблемы реализации права на инклюзивное образование. Исследована международный опыт правового регулирования в сфере инклюзивного образования. Раскрыты предписания Конвенции ООН о правах лиц с инвалидностью по инклюзивному образованию. Проанализированы ключевые положения действующего законодательства по вопросам инклюзивного образования. Сделаны выводы и предложения. Определены тенденции совершенствования права на инклюзивное образование.

Ключевые слова: образование; инклюзивное образование; право на образование; лица с особыми образовательными потребностями; лица с инвалидностью; международные социальные (образовательные) стандарты; право на инклюзивное образование; закон об инклюзивном образовании.

Kostiuk V., Makodzey L. The right to inclusive education in today's conditions: essence, features, trends of improvement

In the presented scientific article the attention is focused on the problem of the development of the right to inclusive education through the prism of organizing and conducting in Ukraine a systematic and comprehensive educational reform, development of legislation in this field. It is The importance of developing of inclusive education as an objective need for social development through the growth of the number of people with special educational needs is considered. The key problems of realization of the right to inclusive education are determined. The international experience of legal regulation in the field of inclusive education is researched. The requirements of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities with regard to inclusive education are disclosed. The key provisions of the current legislation on inclusive education are analyzed. Conclusions

and suggestions are made. The tendencies of improving the right to inclusive education are outlined.

Key words: education; inclusive education; the right to education; persons with special educational needs; persons with disabilities; international social (educational) standards; the right to inclusive education; the law on inclusive education.

